

INTRODUCCIÓ: L'ADQUISICIÓ DE SEGONES LLENGÜES

Carme Muñoz

Universitat de Barcelona

Aquest número de LSC recull cinc articles, cadascun dels quals presenta un treball fet en una de les àrees més vives i significatives del camp de l'adquisició de segones llengües. Les cinc àrees que s'hi presenten són: la influència entre llengües, els efectes de l'edat en l'aprenentatge, l'aprenentatge en estades a l'estranger, l'ensenyament/aprenentatge per tasques comunicatives i l'adquisició pragmàtica. Aquests articles ofereixen una panoràmica dels diferents interessos i preocupacions dels investigadors del camp d'adquisició de segones llengües i, especialment de llengües estrangeres, és a dir, quan la llengua objecte d'aprenentatge no és una llengua de comunicació fora de l'aula. Els cinc articles ofereixen, a més, reflexions valuoses sobre la concepció actual de què és i què representa el procés d'aprenentatge d'una segona llengua, des de la importància del contacte amb la llengua objecte d'estudi i de la interacció amb parlants d'aquesta llengua, fins a la importància de quin sigui l'estat del sistema lingüístic intern canviant (amb la constatació que aprenem només allò que estem preparats per aprendre en cada moment.)

El primer article d'aquesta selecció tracta d'un tema que s'ha estudiat des dels orígens de l'establiment dels estudis d'adquisició de segones llengües: la influència de la primera llengua sobre la segona. En aquell moment, als anys seixanta, l'estudi dels errors que es produïen per causa de la transferència d'elements de la primera a la segona

llengua constituïa la tasca principal dels lingüistes que s'interessaven pels processos d'aprenentatge de llengües. Després d'un ja llarg recorregut, com ens diuen na Carla Muñoz i na María Luz Celaya, avui dia es considera que tant la llengua o llengües maternes com d'altres apreses amb anterioritat tenen un gran pes a l'hora d'adquirir una altra llengua, no només en sentit negatiu quan es produeixen errors, sinó també en sentit positiu pel que fa a aspectes cognitius i motivacionals i a habilitats d'aprenentatge. És així com en la perspectiva actual la transferència o influència entre llengües es considera com una estratègia que pot afavorir l'aprenentatge de llengües. L'estudi concret que es presenta en aquest article mostra una relació entre el volum i tipus de transferència, d'una banda, i el nivell de domini de l'anglès, de l'altra, en aprenents d'anglès que tenen com a llengües primeres el català i el castellà. A més, l'estudi revela diferències en el comportament de la transferència segons si és d'elements formals o de significat. Mentre la transferència de forma fa servir llengües adquirides prèviament, que es perceben com a tipològicament properes, la transferència de significat es nodreix de les primeres llengües.

El segon article, preparat per na Teresa Navés, presenta reflexions informades per resultats de la recerca al voltant dels efectes que l'edat té en l'aprenentatge de llengües estrangeres. En la primera part de l'article l'autora relata d'on surten les expectatives de les

polítiques lingüístiques caracteritzades per la creença que les llengües s'han d'aprendre al més aviat possible. En la segona part, presenta estudis sobre el desenvolupament de l'escriptura en estudiants catalans d'anglès, realitzats en el marc d'un projecte de recerca sobre el factor edat (projecte BAF). En aquests estudis s'explora els efectes de l'edat d'inici i de la quantitat d'exposició o instrucció d'aprenents que van començar als vuit anys i als onze anys. Els resultats mostren que, després del mateix nombre d'hores de classe, a llarg termini, els aprenents més grans, que començaren més tard, superen els més joves, els quals començaren abans, en competència global escrita i en cadascun dels quatre components lingüístics de la llengua escrita: la correcció gramatical, la fluïdesa, la complexitat sintàctica i la lèxica. Aquest resultat és coincident amb els resultats del projecte BAF, que mostren una major competència global de l'anglès per part dels aprenents més grans, i amb els resultats d'altres recerques recents, que confirmen que els efectes de l'edat són diferents en funció del context d'aprenentatge d'una llengua, sigui una llengua segona en context d'immersió o bé una llengua estrangera amb exposició i contacte limitat a l'aula.

El següent article representa també una línia d'estudi que, com l'anterior, parteix d'expectatives que la recerca empírica demostra que no són del tot acomplertes. En aquest cas, es tracta dels beneficis lingüístics de les estades a l'estranger, que són normalment considerades com la clau per aprendre bé una llengua. Na Carmen Pérez-Vidal ens confronta amb una recerca que ens mostra una realitat "molt més matisada", en la qual no totes les habilitats milloren per igual (en destaquen la fluïdesa i

correcció orals), ni tampoc totes les personalitats en treuen el mateix profit. En aquest sentit, per damunt de tot, la recerca mostra que el grau de contacte amb els parlants de la llengua que es vol aprendre és un factor més important que el propi context. Per entendre'ns, un aprenent que durant la seva estada a l'estranger se socialitza fora de les hores de classe amb altres aprenents amb els quals comparteix la mateixa llengua, obtindrà uns guanys lingüístics poc significatius. Un altre aspecte clau, a més del grau i la riquesa de l'ús interactiu de la llengua en les estades lingüístiques, sembla ser el nivell de domini de la llengua amb què es parteix. Tant els resultats de les dades empíriques com la recerca feta des d'una perspectiva cognitiva suggereixen que els màxims beneficis es trauran quan els aprenents disposin d'un bon coneixement declaratiu de les regles gramaticals i d'un ric repertori lèxic. L'estada lingüística els proporcionarà, en aquest cas, la pràctica necessària per iniciar el procés d'automatització dels coneixements.

Els dos articles següents han estat seleccionats per a representar la recerca que, des del camp de l'adquisició, està compromesa a aconseguir aportacions rellevants al camp de l'ensenyament de llengües. El primer tracta sobre les tasques comunicatives i el segon analitza els processos d'adquisició i ensenyament des d'una perspectiva pragmaticodiscursiva. En primer lloc, l'article que presenta en Roger Gilabert analitza com les tasques comunicatives que es poden realitzar en el marc de l'aula de llengües segones o estrangeres poden contribuir al seu aprenentatge. Les tasques pedagògiques, que han de preparar els aprenents per a realitzar tasques a la vida real fora de l'aula (les

coses que la gent fa amb el llenguatge en la seva vida diària), són definides en l'article com un procés amb un objectiu i un producte final definit, en el qual l'aprenent ha de fer ús de diversos procediments cognitius i comunicatius. L'interès de les tasques es justifica en gran manera pel fet de que durant la seva realització l'aprenent ha de parar atenció i retenir informació sobre la llengua, la qual cosa pot provocar canvis substancials en el seu sistema lingüístic transitori, sempre que es doni l'exposició a l'input, la interacció i la retroalimentació (feedback) negativa apropiades. La recerca sobre les tasques intenta arribar a conèixer quins són els trets i les condicions en què aquestes poden optimitzar l'aprenentatge. En aquest article es presenten les dues perspectives des de les quals s'han investigat aquestes característiques de les tasques, la perspectiva interaccionista i la del processament de la informació. Totes dues coincideixen a considerar que només en contextos on els estudiants comuniquen significats, tot parant atenció a com formulen els seus missatges (és a dir, els elements formals de la llengua), pot haver-hi lloc per a l'aprenentatge.

Per presentar la perspectiva pragmaticodiscursiva sobre els processos d'adquisició i ensenyament ha estat convidat a participar en aquest número de LSC el grup de recerca conformat per Eva Alcón, M. Carmen Campoy, Victòria Codina, Ana Fernández, Otilia Martí, Alicia Martínez, M. Pilar Safont, Patricia Salazar, i Esther Usó. En aquest article les autores presenten un recull dels resultats

més recents en dos àmbits d'investigació que segueixen una perspectiva pragmaticodiscursiva, amb la qual es pretén analitzar el llenguatge des del punt de vista de la comunicació i de l'ús que els interlocutors en fan en determinades situacions comunicatives. El primer d'aquests àmbits, el de la interacció a l'aula, parteix de la noció que la participació de l'aprenent en la conversa li ofereix oportunitats per a produir i millorar la seva segona llengua, és a dir, per a aprendre-la. Com veïem abans, però, malgrat els efectes positius de la interacció, tant en la comprensió com en l'adquisició, la recerca ha mostrat que l'aprenentatge que es basa merament en el significat no ajuda a obtenir un nivell de domini òptim i que es necessiten activitats comunicatives no obstructives que se centrin en la forma lingüística. En el segon àmbit, el de la pragmàtica de l'interllenguatge, les autores observen que els estudis s'han centrat més a estudiar l'ús i contrast entre parlants de distintes llengües que en l'adquisició i etapes del desenvolupament de la competència pragmàtica. Per acabar, l'article defensa la conveniència d'introduir l'ensenyament de la competència pragmàtica en els contextos de llengües estrangeres donades les pròpies mancances i presenten propostes pedagògiques que són avalades per la recerca empírica i que constitueixen una oportunitat interessant de millorar els processos d'ensenyament/aprenentatge de llengües.